

جامعه دانشگاهی در جایگاه مرجعیت علمی در کشور

نیازهای بشری در جوامع امروزی حول محورهایی نظیر امنیت، فرهنگ، بهداشت، اقتصاد، فناوری و علم دسته‌بندی می‌شوند. معمولاً گروه‌هایی شناخته شده در هر یک از این محورها **مرجعیت اجتماعی** دارند. وجود گروه‌های مرجع از ارکان جوامع، و موثر بودن و کارآمدی آنها مایه ثبات و پیشرفت کشورهاست. از این رو در برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان کشوری نه تنها باید این گروه‌های مرجع، به عنوان سرمایه‌های اجتماعی، به رسمیت شناخته شوند، بلکه با تقویت جایگاه آنها، باید از توان و ظرفیت این مراجع در حل معضلات کشور استفاده بهینه به عمل آید.

تاریخ، به خصوص در دو سده اخیر، مویده و مبین آن است که علم و دیدگاه علمی و عمق و میزان نفوذ و تاثیر این دو در جامعه از عوامل مهم در اعتلای بینش و سطح و کیفیت زندگی احاد جامعه و همچنین در طرح و تثبیت جایگاه بین‌المللی کشورهاست. این دو نکته بر لزوم وجود **مرجعیت علمی** در جوامع تاکید می‌کنند. هرچند که ممکن است نقشهایی جانبی و مکمل نیز به دانشگاه‌ها و مجامع علمی-دانشگاهی واگذار شود، تعریف و جایگاه اصلی دانشگاه‌ها و مجامع آکادمیک در جامعه مرجعیت علمی است.

برای قرار گرفتن، باقی ماندن و موثر بودن در جایگاه مرجعیت علمی، دانشگاه‌ها و مراکز آکادمیک باید در دو حوزه **آموزش و پژوهش در علوم** محل ارجاع و اتکا، پاسخ‌گو، به روز، پیش‌رو و در سطح جهانی سرآمد باشند. نمود و مصداق اصلی **مرجعیت در آموزش علوم**، ارائه فراگیر دوره‌های با کیفیت آموزش مدون در رشته‌های تخصصی در سطوح مختلف دانشگاهی است. دوره‌های تحصیلات تکمیلی و به ویژه دکتری در ایفای نقش و تثبیت جایگاه مرجعیت علمی مجامع دانشگاهی در کشور نقشی به‌سزا و ممتاز دارند. حوزه پژوهش در علوم باید ناظر به یکی از این دو هدف باشد: نخست، استفاده از دانش موجود برای حل مسائل مختلف- به ویژه مسایل مبتلا به جامعه و کشور و دوم، گسترش مرزهای دانش و افزودن به مجموعه علوم بشری و در سطح جهانی. **مرجعیت در پژوهش** منوط به نیل به این دو هدف است.

در کشور ما با توجه به اقبال عمومی به آموزش‌های دانشگاهی، جایگاه مرجعیت در آموزش دانشگاه‌ها از سوی مردم امری کاملاً پذیرفته شده و جاافتاده است و بار اصلی اداره کشور و مدیریت در سطوح مختلف بر دوش همین دانش‌آموختگان بوده است. هرچند به‌رغم پیشرفت‌های چشم‌گیر در فراگیر شدن و رشد کمی دوره‌های آموزش دانشگاهی در مقاطع مختلف- به ویژه در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری- به شهادت آمارهای موجود، دانشگاه‌های کشور از لحاظ کیفیت آموزشی در مرجعیت علمی قرار ندارند. در دو دهه اخیر به همت جامعه آکادمیک و به‌رغم کمبود امکانات و تنگناهای موجود، از نظر کمیت مقالات پژوهشی رشد در خور توجهی داشته‌ایم، اما از نظر کیفیت در پژوهش نیز عملکرد مجامع دانشگاهی، در هیچ یک از دو هدف پژوهش در علوم مبین ایفای نقش مرجعیت علمی در کشور نیست. به نظر ما یکی از علل این رشد نامطلوب کیفی در آموزش و پژوهش نبود حمایت مناسب و در خور از طرف مسئولان ذی‌ربط است.

برای کسب و تثبیت جایگاه مرجعیت علمی لازم است که خود مجامع دانشگاهی- اعم از دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها- با قایل شدن چنین نقش و جایگاهی برای خویش، فعالانه فرهنگ‌سازی‌های مناسب را انجام دهند. به علاوه نیاز است که مسئولین و سیاست‌گذاران در مجموعه‌های وزارت علوم و بهداشت، معاونت علمی ریاست جمهوری و مجموعه دولت، شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجلس (از بُعد درج و تثبیت این جایگاه در قوانین) اولاً خود عمیقاً به این جایگاه مجامع دانشگاهی باور داشته باشند و ثانیاً این مهم را سرلوحه خود در تدوین دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها و سایر ابزار سیاست‌گذاری، مدیریت و جهت‌دهی قرار دهند. شاخه‌های فیزیک و ریاضی فرهنگستان علوم آمادگی دارند که تمامی ظرفیتهای خود را در جهت تثبیت و ارتقا جایگاه مرجعیت علمی مجامع دانشگاهی کشور به کار گیرند.